

ל.ל.ל.

י ש י ב ה י"א

של ועד החוקה, חוק ומשפט

יום ד', י"א סיון חש"ט, 8.6.49

רל

הישיבה נפתחה ב-08.45.

- השתתפו:
- נ. ניר, יו"ר
 - גב' ב. אידלסון
 - מ. בגין
 - י. בדר
 - ח. בן-אשר
 - מ. בן-עמי
 - ז. ברי-הודה
 - י. ברי-ניר
 - ד. ברי-ההאי
 - א. ג'רג' ורה
 - י. הררי
 - ז. ורהפטיג
 - ק. כהנא
 - ש. כ"ץ
 - י. לם
 - י. קוסוי
 - י. קליבנוב
 - א. חבורי

שר המשפטים פ. רוזנבליט
מ. פיאמנטה - מתרגם לערבית.

היו"ר נ. ניר

פותח את הישיבה.

הועדה מסרה לוועדת משנה את חוק הגנת החייל (דירה).

ועדת ^{שני} ~~שני~~ עברה על חלק מהחוק, אך עדין לא גמרה את עבודתה, לכן איננו יכולים עדין להביא את החוק בפני הועדה.

באחת מישיבותינו הקודמות התחלנו לדון על סדרי

עבודתנו ואם יש צורך לגשת להכנסת החוקה. אני מציע שנגמור היום

את הויכוח הזה. אין אנחנו יכולים לקבל החלטה סופית, אך אנחנו

יכולים להביא את החלטתנו לכנסת והיא תחליט אם אנחנו נגשים לעיבוד

החוקה או לא ~~נגשים~~.

י. בר-יהודה

אינני יכול לקבל את דברי היו"ר. הכנסת כבר החליטה על סמכותה

של כל ועדה וועדה וזה כחוב שזור על גבי לבן. אין זאת רק רשות, זאת חובתנו.

כמובן שיכולה לבוא הצעה לפלינום לבטל את ההחלטה הזאת, אך אם לא יבטלו -

זאת היא סמכותנו.

היו"ר נ. ניר

אני מציע להעביר את הויכוח בשאלה זאת לאחר שנגמור את

הויכוח היסודי.

גב' ב. אידלסון

לדעתי אין אנחנו צריכים לשאול את הכנסת. ועדתנו נקראה

ועדה חוקה, חוק ומשפט. הדיון שהיה כאן היה בעצם רק בשאלה איך לגשת

לענין ואם לגשת, אך לא לעצם השאלה. אני מבקשת בשם סיעתי שהיום לא

יחקיים דיון על עצם השאלה איך לגשת לדיון על החוקה.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
8.6.49

מכיון שבישיבה שהיחה בשעתו הודיע שר המשפטים שלראש
הממשלה יש מחשבה אחרת ביחס לחוקה, עלינו להזמין את ראש הממשלה כדי
לשמוע את דעתו. שמענו את דעת אאצ שר המשפטים, נשמע את דעת ראש
הממשלה ואז נוכל להחליט.

י. ל.

מה שאמרה בבה אידלסון אינו עומד בסחירה למה שאמר
היו"ר. ברור שלפני שנקבע את עמדתנו אם נדון בחוקה ובאיזה צורה
נדון, עלינו לשמוע את דעת ראש הממשלה. אני מבקש שהועדה תזמין
את ראש הממשלה לשבוע הבא, או אפילו לעוד שבועיים, כדי שנוכל
בשבוע הבא לגמור את חוק הגנת החייל (דירה).

י. בדר

אני מקבל את הדבר שאם סיעה מבקשת לדחות לשבוע דיון
באיזה שאלה - יש להתחשב בבקשתה. אני מקווה שזה יהיה לא רק לטובת סיעה
אחת.

העובדה היא שהחלטנו להזמין את ראש הממשלה ולשמוע
את דעתו בעניין זה. אינני יודע אם כבר נשלחה הזמנה, אך אני חושב
שהדבר הסרתי, לאחר הנסיון של אתמול: עד אתמול חשבתי שלכל אחד מאתנו
יש דעה משלו בדברים קונקרטיים, ואם הוא מבטא בדבריו ובהצבעתו דעה
שלו הוא לא ישנה אותה בלי דיון נוסף. כמו"כ חשבתי שאם לראש הממשלה
או לשר מסוים יש דעה מסוימת בעניין מסוים, הוא יביע אותה, אך ישמע
גם את הדעות האחרות, ואולי ישנה את דעתו, אך לא יבוא אלינו כמו מורה
אל תלמידיו (לא כולנו תלמידיו), ויאמר לנו: השעור שלכם היה רע,
עליכם ללמוד. לכן אני חושב שטוב יהיה אם ראש הממשלה יביע את דעתו כאן.
השיטה של דיון בוועדה בלי קשה עם המליאה ובלי קשר עם הממשלה אינה טובה.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.6.49

ר.ל.

י. הררי

בכל הדיונים האלה אינני רוצה שתשכח הצעהי, שעלינו להבדיל בין עבודת החוקה ובין הממשלה. חפקיד הממשלה הוא לשלוט לתקופה מסוימת; ענין החוקה הוא תפקידה המיוחד של הכנסת אשר אינו נוגע במישורין לממשלה השולטת באותה תקופה. החוקה איננה בשביל הממשלה הזאת כי אם לכל ממשלה שתקום בישראל במשך זמן רות. אני תושב שהכנסת הזאת מתחלקת לשתיים: לכנסת אחת אשר עובדת את עבודתה השוטפת אשר בה הממשלה היא השולטת והנוהגת את הקו, והקואליציה תומכת; וכנסת שניה אשר לא תלויה לא בזמן ולא במי ששולט. דבר זה יפתור הרבה בעיות ויקל על השגת חוקה טובה ונכונה.

אני בעד עה שנשמע את דעת ראש הממשלה, אך נשמע אותו

כחבר כנסת. לא צריכה זאת להיות דעת הממשלה אשר תשפיע עלינו. אני מעוניין לשמוע את דעתו בעיקר משום שהיא חורגת מהדעה המקובלת. יתכן שיש לו נימוקים אשר ישכנעו את הועדה.

אשר לבקשת סיעת מפא"י לדחות את הדיון: אינני

מסכים עם מר בדר, לא חמיד פאשר סיעה מבקשת דוחים את הדיון. במקרה זה עלינו לדחות מכיון שהענין נוגע לחוקה ולא רצוי לעשות זאת בחפזון. אך אני רוצה להציע לסיעת מפא"י, היות והדיון הזה אינו מחייב ולא נקבל החלטות, שנמשיך בו, כי גם השיקולים בסיעת מפא"י ועאי יהיו לאור הדיונים אשר ישמעו כאן.

ד. בר-ניר

האם אפשר להבין אאמדברי החברה אידלסון, שאין היא חולקת

על חפקידה של הועדה הזאת להכין חוקה, ושהיא רוצה שהשיקולים והבירור אשר יבואו אחרי כן יהיו סביב השאלה איך להכין חוקה ולא האם יש להכין

חוקה?

גב' ב. אידלסון

החכוונתי להודעתו של היו"ר שצריך לשאול את הכנסת,
ואמרתי שלדעתי הכנסת הגדירה שזאת ועדת חוק, חוק ומשפט.

י. בר-יהודה

בענין אחד הקדים אחי הררי. אני מתנגד להזמין את
ראש הממשלה כראש הממשלה, כשם שאני מתנגד להזמין את שר המשפטים
כשר המשפטים, בענין זה, מאותה סיבה שמר הררי הסביר אותה.
אך חברי הממשלה אינם חדלים מלהיות חברי הכנסת וחברים בסיעוניהם,
והם משפיעים על הציבוריות. לו הייתי בישיבה הקודמת הייתי מתנגד
להצעה שאנחנו נזמין את חבר הכנסת בן-גוריון. יכול כל חבר כנסת
לבקש להביע את דעתו בענין זה. אך כיון שנחקבלה החלטה כזאת, אינני
מציע לשנוחה.

הכנסת הזאת נבחרה כאסיפה מכוונת להכנת החוקה. כיון
שעד הכנת החוקה ועד קיום בחירות חדשים לא יתכן שהממשלה תשאר בלי פרלמנט
אשר יעסוק בדברים שוטפים, על הכנסת לעסוק גם בענינים שוטפים.
אנחנו קיימים כבר שלושה וחצי חדשים ועדין לא התחלנו בדבר העיקרי
והראשון. אם סיעה מבקשת לדחות את הדבר לשבוע - לא אציע לדחות את
בקשתה, אך אני קובע שבמשך שלושה וחצי חדשים לא התחלנו בעבודה זו.
(י. לם: עלינו לקבוע שגם אתה לא הצעת הצעה כל שהיא). אני מוכן לקבוע
שבישיבה הראשונה של ועדתנו תבעתי להתחיל מיד בעבודת החוקה. אז ענו
לנו בדברים טכניים במקום להתנגד לעצם הדבר, והענין נמשך שלושה חדשים
וחצי.

אם נחליט שלא לעסוק בחוקה - עלינו לקבל רשות מהכנסת.
אין לנו רשות לא לעסוק בכך.
אני מציע שחיה ישיבה אחת קבועה כל שבוע לענין החוקה.
אם יהיה צורך בישיבה נוספת לענינים שוטפים, חיה ישיבה שניה, כי רק

אז נוכל למלא את תפקידנו.

ג. לם

אם אחד מחברי הכנסת יכין חוקה ויציע לקבל אותה, אהיה אני האחרון שלא אהיה מוכן לדון בה. אל האמרו שישנו עיכוב בגלל זה שחלק לא רצה לדון בכך. יתכן שכאשר תבוא הצעה נחליט שבמשך זמן מה לא דרושה חוקה, אך קודם כל צריכה להיות הצעה.

היו"ר נ. ניר

בעת שדנו על השאלה הזאת החוכחנו על סדרי עבודתנו, על השאלה אם לגשת לחוקה או לא ואם דבר זה מונח על סדר-היום של הועדה או צריך לקבל לכך החלטת הכנסת. לא היתה החלטה, אך דובר על כך שנזמין את ראש הממשלה, ואמרנו שלא נקבל החלטות לפני שנשמע את דעת ראש הממשלה, או חבר הכנסת בן-גוריון. חשבתי שנסיים היום את הדיון מבלי לקבל החלטות. כיון שישנה הצעה לא להמשיך היום בדיון, אני חושב שאין התנגדות לכך. כמו"כ אני חושב שאין התנגדות שנזמין את ראש הממשלה לשבוע הבא.

ד. בר-ניר

אני מציע שנגלה הבנה לבקשה סיעת מפא"י ונרחה את הדיון, אך רק לשבוע. בישיבה הבאה, עפ"י ההחלטה שנתקבלה, נשמע את דעת החבר בן-גוריון, ואח"כ נמשיך בבירור/ ונסכם. אני רוצה גם לחדש הצעה שעדיין לא סוכמה, אשר נוגעת לסמכות הועדה, ואיזה חוקים שייכים לה. איני סבור שכל החוקים צריכים לקבל את הליטוש האחרון בוועדתנו. הרבה חוקים הם פוליטיים. אך אין ז"א שאנחנו צריכים לחיות משיריים, ושחוק אשר אין לו אבא, עובר אלינו. אני הצעתי שהכוונת החוקים לוועדות המתאימות תיעשה ע"י נשיאות הכנסת.

רל.

ועדה חוקה, חוק ומשפט
8.6.49
ד. בר-ניר

שמעתי שועדת הכנסת עושה זאת בישיבתה המלאה, על רגל אחת. לדעתי
שאלת הכוונה החוקים צריכה למצוא פתרון. אני מציע שנשיאות הכנסת,
אולי יחד עם יו"ר ועדת הכנסת, יחליטו לאפשר צריך להעביר את החוקים.

היו"ר נ. ניר

האין התנגדות לכך שנדחה את הדיון בשאלת הקונסטיטוציה

לשבוע שבועיים?

מתקבל.

מחליטים: להזמין את הח' בן-גוריון
לשבוע הבא.

עלינו לדון היום על שתי שאלות: תפנית הפעולה של

משרד המשפטים ושאלת העברת החוקים לוועדות השונות.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.6.49

רל.

תכנית עבודת משרד המשפטים ואופן חלוקת החוקים לוועדות

גב' ב. אידלסון

צדק בר-ניר באומרו שלכל חוק יש חוכן טאטאטא מסוים.

רצוי מאוד ללכת בקו שקבעו בהחלטה, שלכל ועדה ישנם חוקים אשר הם בתחום סמכותה. אינני יודעת אם יש מי שדואג שיהיה איזה קו למדינה בהכנת החוקים, בשמירת חופש האדם, זכויות האדם. אינני יודעת אם בכל החוקים הרבים אשר הכנסת אשרה או נתנה להם הארכה, ישנה התאמה לקו מסוים. מתוך כך אני חושבת שמשרד המשפטים צריך אולי למצוא איזה קורקטיב אשר לא יגרום לשינוי הקו היסודי שלנו, אלא איזה שהיא קואורדינציה אשר ועדה החוקה תהיה שותפה לה.

שאלה: אני רואה שחוץ מהחוקים שאנחנו מקבלים ישנן הרבה

מאוד תקנות שהמדינה מוציאה. מי עובר עליהן?

ביחס לסדרי עבודתנו נדמה לי שעלינו ללכת באותה

דרך אשר קבענו לעצמנו. אם עבודתנו תדרוש מאתנו יותר זמן - נתן אותו.

נקבע שועדת הכנסת מחליטה לאיזה ועדה מעבירים כל חוק. אינני יודעת מדוע צריך לשנות את הסדר הזה. לפי טבע החוקים אשר מפלנו בהם ראיתי שיש איזה פרצוף לוועדת החוקה והיא מטפלת בעניינים מסוימים הנוגעים לוועדת החוקה. אינני רואה בזאת מקריות של דברים שנשארים על השולחן. יחכן שהיו"ר שלנו יחד עם שר המשפטים צריכים לתבוע הכנס עור חוקים אשר ועדות אחרות לא מטפלות בהן וועדת החוקה תצטרך לדאוג להכנסם.

י. בר-יהודה

אני רוצה להזכיר לכם שעל הפרינציפ לפיו עוברת ^{בהיקף} הוועדות

היה ויכוח קשה בתחילת עבודת הכנסת, והתנגשו שתי השקפות מנוגדות. אם

כי נתקבלה ההשקפה אשר לא אני הייתי חסיד לה - צריך ללכת על-פיה:

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

8.6.49

תכניה עבודת משרד המשפטים ואופן

חלוקת החוקים לוועדות.

י. בר-יהודה

נתקבלה החלטה שחלוקת החוקים לוועדות לא תהיה לפי המשרדים אלא לפי העניינים. לכן אינני יודע מה הן הטענות לוועדת הכנסת אשר שומרת על ההחלטה הזאת, ומחלקת את החוקים בהתאם להחלטה שנתקבלה. אני מבין שבר-ניר כמוני עדין חושב שהפרינציפ שהונח ביסוד איננו נכון, אבל זה הוא הפרינציפ שנתקבל.

אך ישנה שאלה אחרת: קבלתי אתמול את ה"רשומות".

כל אחר מתחוקים מתחיל: "על יסוד הסמכות הנתונה לי לפי..... אני מוציא את התקנות האלה...". אני חושב שצריך להיעשות משהו מצד הוועדה, אם זה לא ייעשה בצורה מאורגנת ע"י הוועדה אני מחאר לי שחברים יקחו את הדבר על עצמם באופן פרטי לדעת הוועדה שלנו צריכה להקים ועדת משנה אשר תבדוק את הדברים האלה, האם ישנה הסמכות להחקין את התקנות או לא וכו'. אני מניח שמשרד המשפטים בודק זאת, אבל הוא בודק את הדבר מטעם הממשלה, ואין זה מכסה את אחריותנו. לכן אני מציע שתהיה לנו ועדת משנה אחת קבועה אשר תעבור על הדברים האלה ותראה אם יש להם יסוד מספיק או לא. אם אין יסוד מספיק - תזמין את שר המשפטים לדיון בוועדה.

אשר לסדר עבודתנו: נדמה לי שמלבד ענין החוקה סדר

עבודתנו עד עכשיו הוא בסדר.

מ. בן-עמי

בעקבות דברי החבר בר-יהודה, עלי לציין שישנם שני

סוגים של תקנות כאלה. ישנן תקנות שהשרים הנוגעים מוצאים על יסוד

פקודת סדרי השלטון והמשפט, וישנן תקנות שרשות מוסמכת מוציאה.

השאלה באיזה מידה השר פועל לפי הסמכות שניתנה לו היא שאלה אשר

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
8.6.49
הכנית עבודת משרד המשפטים ואופן
חלוקת החוקים לוועדות.
מ. בן-עמי

טעונה בדיקה וביקורת. הכנסת אחראית לתקנות שמותקנות כי זה נובע מהעובדה
שגם הסמכות להחקין תקנות היא המעניקה, ויש לבדוק באיזה מידה פועלים
בגדר הסמכות אשר ניתנה. בקשר לעשות מוסמכת, אשר גם היא רשאית להחקין
תקנות: כל פקיד אוהב להרחיב את סמכויותיו, ואם ידע שיש ועדה
פרלמנטאית אשר עוקבת אחרי פעולותיו, הוא יישמר.
בשאלת סדר עבודתנו. אני רואה לפני את רשימת החוקים
אשר שר המשפטים מסר לנו עליהם, וטוב היה אם היה נקבעת ועדה אשר
תעמוד בקשר עם משרד המשפטים ותברר מה מוקדם ומה מאוחר.
אין זה נכון שועדת הכנסת מחליטה על רגל אחת, אלא שנכון
שלא תמיד היא מחליטה נכון. מה שמחליטים - זה מחייב ואי-אפשר לשנות.

י. קוטרי

התעוררה כאן שאלת התקנות והציוויים. אני חולק על הדעה
שועדת החוקה, חוק ומשפט, היא המוסד אשר מבקר את סמכות השרים והפקידים,
אשר ניתנת להם ע"י הכנסת. קודם כל משום שאשועדת חוקה לא תעמוד בכך,
מבחינה טכנית בלבד. אך מבחינה פרנציפיונית - אין אנחנו מוסד מבקר,
לכך ישנו משרד המשפטים אשר הוא מתוקק ובסמכותו גם לבדוק באיזה מידה
החוקים והתקנות חורגים מהסמכות אשר ניתנה למוציאים אותם. יכול
להיות מקרה שחבר ועדת אהאחאא החוקה יגלה משהו אשר חורג מחחום סמכותו
של השר, ואז הוא יכול לשאול שאלתא. אינני יודע אם במשרד המשפטים
ישנו מישהו אשר בודק את הדבר הזה; אם אין - צריך להציע שזה ייעשה.
לדעתי משרד המשפטים צריך להכניס את הועדה לצפונות
המשרד, כדי שנכיר יותר את עבודתו, כי לא כולנו עורכי-דין. איננו
מביא הצעה קונקרטית, אך הייתי מבקש משר המשפטים שיעזור לנו לדעת
יותר על השיטות והפעולות של משרד המשפטים.

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

8.6.49

חכנית עבודה משרד המשפטים ואופן

חלוקת החוקים לוועדות.

מצאצאצאצאצא. קוסי

נקבע שועדת חוקה, חוק ומשפט אינה עוסקת בחוקים
אחרים אשר הם בסמכותן של ועדות אחרות. אנחנו בודקים חוקים אשר ניתנים
לנו לפי תוכנם ומהותם ולא לפי הניסוח המשפטי שלהם. האם אנחנו
יכולים לקחת לידינו את הניסוח של חוקים שכבר עברו בוועדות אחרות?
הפרטנזיה להרחב, לפי הנוהג הפרלמנטרי ההגיוני, היא פרטנזיה מיותרת.
לדעתי רצוי היה ששר המשפטים יביא לנו חכנית מפורטת
מדי חודש בחדש, על מה שנעשה בשטח החקיקה, גם לפני שמביאים את החוקים,
כדי שנדע מה שנעשה בשטח החקיקה השונים של המדינה.

י. קליבנוב

אני רוצה להיאחז בדבריו האחרונים של החבר קוסי על
הצורך לקבל אינפורמציה מקיפה ממשרד המשפטים, באיזה אופן פועלת מכונת
החקיקה, הוצאת החוקים והוצאת התקנות בממשלתנו. עד היום הזה אינני
יודע איך הדבר הזה נעשה, כי לא שמענו על כך כל ידיעות מפורטות.
אני מניח שכל הצעת חוק אשר מכין איזה שהוא משרד, עוברת לכנסת רק לאחר
שהיא עוברת את משרד המשפטים. אם הדבר הזה נכון, הרי זה יכול לספק אותנו
במידה רבה. אינני אומר שזה הכל, אך על כל פנים מן הצד החוקי של
הדבר, אצאאאאאא וכדי שחוק לא יהיה בניגוד לחוקים אחרים - בשביל
זה קיים היועץ המשפטי ומשרד המשפטים. כמובן שאנחנו יכולים לגלות
שנעשה שגיאה באיזה שהוא מקרה, אך אין זה מתפקידנו לבקר את הדברים
שנעשו אם הם עוברים באישור משרד המשפטים.

מה ששר המשפטים אינו יכול להבטיח לנו, הוא שאם כי

חוק יכול להיות נכון מבחינה יורידית, הוא יכול לפגוע באיזה סמכות
של הכנסת, ז"א שנעשית איזה שהיא פעולה אשר צריכה להיות פעולה תחוקתית
וצריכה לעבור דרך הכנסת, והיא קבלה צורה אחרת ולא עברה את הכנסת. את

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

8.6.49

תכנית עבודה משרד המשפטים ואופן
חלוקת החוקים לוועדה.
י. קליבנוב

הצד הזה עלינו לבדוק. בכל יתר הדברים אנחנו יכולים להסתפק בכך שמשרד המשפטים עובר על התקנות. נדמה לי שצריכה להיות קונטרסגנציה של משרד המשפטים על כל הצעת חוק ואפילו על כל תקנה אשר מוצאת עליי איזה שהוא משרד בגדר של תקנות משרדיות. הדבר הזה היה מבטיח אותנו ונותן לנו את האפשרות, במקרה שהיינו מגלים איזה סטייה מהדרך החוקית או פגיעה באיזה שהיא סמכות, לשאול למה הדבר הזה נעשה.

לכן אני תושב שמאוד רצוי שנקבל סקירה מלאה משר המשפטים על הצורה ועל האופן בהם עובדת מכונת משרד המשפטים בקשר להוצאת חוקים ותקנות אשר מתפרסמים. אין לנו לדעתי כל אפשרות טכנית לבדוק את כל החוקים שועדת הכנסת או הכנסת עצמה מחליטה להעביר לוועדה זאת או אחרת. יתכן שבמשך הזמן נוכל ליצור איזה ועדת משנה ע"י הוועדה שלנו, לניסוח חוקים, ונוכל לדרוש, או לי בעזרת שר המשפטים, שכל הצעות החוקים וכל הצעות התקנות אשר מוגשות ע"י משרדים אחרים, יעברו ביקורת של ועדת המשנה הזאת, מבחינת הניסוח שלהם. אך עתה עלינו להסתפק באותה דרך אשר הותוותה לנו עכשיו, ז"א שהצעת החוק עוברת לאותה ועדה שועדת הכנסת מחליטה.

הערה כללית: נדמה לי שועדתנו מצטרך לעבוד עבודה הרבה יותר מאומצת מאשר היא עובדת עתה. לא נוכל להסתפק בישיבה אחת לשבוע. נצטרך לשבת פעמיים ואולי שלוש פעמים בשבוע כדי שנוכל לעשות את עבודתנו. מלבד זאת, חלק מאתנו יצטרך לעסוק בעבודת החוקה היסודית, כי אין לי כל ספק שאחרי השהיות וטלטולים נגיע להחלטה שצריך להתחיל בעבודה הזאת. אני מעיר את ששומת לב החברים לדבר הזה ומציע שאותם החברים של ועדתנו יעשו סידורים בכל הסיעות, שהחברים היושבים בוועדה הזאת לא יהיו עסוקים על כל פנים לא במידה רבה, בוועדות אחרות, כי יהיה עלינו להקדיש את עצמנו לעבודה הזאת.

ג. ג'ר

מלים אחדות בנוגע לתכנית משרד המשפטים: מדיפתנו

קיימת כבר יותר משנה. אינני מאשים את משרד המשפטים, אך עד עכשיו,

אני מוכרח להגיד שבשיטת החוקים שלנו אין שיטה. אנחנו חיים מהיד אל

הפה. עוד לפני שנה, בשיחה פרטית עם שר המשפטים, אמרתי שהגיע הזמן

שמשרד המשפטים יתחיל לשנות באופן שיטתי את החוקים הקיימים. אני

~~למשל~~ מודאג מאוד - ואני אומר זאת בעיקר לחברי עורכי-הדין - מחוקים

שונים הקיימים בארץ. כיון שאנחנו עומדים לפני פגרא, (בנשיאוח עוד

מתלבטים בשאלה, אך כפי הנראה היא תתחיל בתחילת אוגוסט ~~אז~~ או באמצע

אוגוסט, עד ה-16 באוקטובר), הייתי מבקש מאוד שמשרד המשפטים לא יעסוק

רק בעניינים השוטפים, אלא גם בחוקים האלה אשר מפריעים לנו.

אינני מסכים עם ברי-יהודה שעלינו לעבור על כל התקנות

אשר יוצאות - אין זה מתפקידנו, צריך לעשות זאת משרד המשפטים. אך

אני חושב שכל חוק, לאחר שעבר את הועדה העניינית, ושם החליטו על

העקרונות, צריך לעבור לוועדת החוקה. יתכן שזה יאיט את קצב עבודתנו,

אך זה יהיה, לדעתי, יותר נכון.

הייתי רוצה לבקש משר המשפטים שידאג לכך שנקבל את

החוקים בעוד מועד, וכיון שאנחנו כבולים ~~על-התקצא~~ ע"י תקנון מועצת המדינה

האומר שאח סדר-היום קובעת הממשלה - שחדאג הממשלה שיהיה לנו סדר-

יום, ולא תביא לנו את הדברים ברגע האחרון.

אני מסכים עם החבר קליבנוב שנצטרך להגדיל את זמן

עבודתנו, ביחוד כאשר עעבור לעבוד החוקה.

רל.

ועדה חוקה, חוק ומשפט

8.6.49

תכנית עבודה משרד המשפטים ואופן
חלוקת החוקים לוועדה.

שר המשפטים פ. רוזנבליט

חברים, קובם כל להערה הנוקבת ביו"ר של היו"ר, אשר
אין הוא משמע אוהה בפעם הראשונה, הוא חוזר עליה מדי פעם בפעם, ועמד
על או חו ענין גם בתקופת מועצת המדינה. טענחו היא שמשרד המשפטים
אינו מביא לנו חוקים יסודיים, כל החקיקה היא חקיקה שוטפת. נשאלת
השאלה, האם יש צורך בהבאת, מה שהוא קורא, חוקים יסודיים, ובאיזה
מידה יש צורך בק. ברור לשל יודעי חוק בארץ הזאת שארצנו אינה מבורכת
לעת עתה בחוק אזרחי מודרני, ולחבר קסוי, אשר מבקש הסברה בעניני
החוקים, אולי לא אגלה סוד אם אומר שאנחנו חיים עוד במשטר של החוק
האזרחי הכללי התורכי - המג'לה. נדמה לי שדבר זה ידע לכל חברי
הועדה. אפשר להגיד שאנחנו צריכים לחוקק חוק אזרחי חדש ולבטל את
המג'לה. אינני רוצה לעמוד על השאלה האם רצוי לעשות זאת. המכון
לחקר החוק העברי חקר את השאלה באיזה מידה אנחנו יכולים להיעזר במקובצת
החוק העברי, ודבר זה מאוד רצוי. אך אם נחלט להנהיג כאן חוק אזרחי כללי
מודרני, אין זה ענין לפגרא של חדשים. בגרמניה, כאשר הקימו את ועדה
המומחים כדי ליצור את הקודקס האזרחי, והיא הייתה מורכבת מיוריסטים
מעולים אשר אין כמותם בארץ, היא גממה את עבודתה במשך עשרים שנה.
(בדרך כלל, גם אם נחליט לגשת לדבר הזה, קומדת השאלה אם נמצא/ כאן
בארץ מומחים אשר יכולים לגשת לענין הזה). בפולניה, אחרי השחרור
מעול הרוסים, הם החליטו מתוך החלטה לבטל את החוקים שהיו קיימים
באותם האיזורים, ועד עכשיו לא הספיקו לעשות זאת, כי תיקונים יסודיים
כאלה הם מסובכים מאוד. אין כל ספק שעלינו להנהיג בארץ קודקס אזרחי
חדש, אך אין זה ענין של חדשים כי אם ~~ענין~~ של שנים. אלא שאנחנו
יכולים להחליט, מה שאולי כדאי להחליט - לעשות מה שעש התורכס: הם
תרגמו את הקודקס השויצרי לתורכית, דבר שיכולנו גם אנחנו לעשות אם
נוציא מזה את אותם החלקים אשר נוגעים לחוקי המשפחה, הירושה וכו'.

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

8.6.49

הכניח עבודת משרד המשפטים ואופן

חלוקת החוקים לוועדות.

שר המשפטים

על כל פנים, זאת היא המימון לחשוב שעבודתה יסודיות כאלה אפשר לעשות
במשך חדשים.

אשר לחוק הקרקעות: הדבר הזה מסובך מאוד, וזה ענין

שבכל אופן ימשך זמן רב. זאת שאלה אשר נוגעת גם באינטרסים של
הערבים ובתפיסתם המיוחדת את החוק, התפיסה המסורתית. לא הייתי רוצה
לגשת לשאלה הזאת עד שלא יהיה הסדר עם הערבים, ועד שלא נדע איפוא
אנחנו בכלל עומדים בענין הערבים, כי בענין זה בכל זאת נצטרך להתייעץ
עם הערבים. למשל חוק "מירי", שאם לא יכול לעשות כלום ב"מירי" ע"י
צוואה, בשביל הפלח הערבי הוא יותר טוב. בכל אופן כאן אנחנו נוגעים
בשאלות מאוד מסובכות, ואם כי אני מחייב מה שאמר כאן יו"ר הוועדה,
שבשטחים אלה דרושם תיקונים, הרי אין זה ענין של הפגרא.

אחרי החוק התרכי ישנה מערכת של חוקים אנגליים, ופעם

מוחר להגיד - לכל הפחות בוועדה - בין החוקים האלה ישנם חוקים
מצוינים. חוק החברות, חוק השותפויות, מערכת החוקים המסחריים - הם
חוקים טובים מאוד, וכן חוק השטרות. יתכן שגם החוקים האלה טעונים
תיקונים, אך על כל פנים אין צורך בחוף בתיקונים. בענין זה אנחנו
עומדים בפני שאלה שאולי כדאי היה לשמוע את דעת הוועדה: חוק החברות
למשל, הונהג בארץ ב-1929, באותו זמן שהונהג גם באנגליה חוק חברות
חדש. בינתיים יצא באנגליה חוק חדש אשר בו משתקף כבר כל הנסיון
אשר רכשו עד 1948. בכל הענין הזה אנחנו קשורים גם ליוריקטורה
האנגלית. בכל זאת, אני מתקשה להציע היום לכנסת שאנחנו נפטר את
פקודת החברות מ-1929 וננהיג במקום זה את החוק האנגלי מ-1948, אם
כי זה הגיוני כי אנחנו בענין זה קשורים לאנגליה, ואין זה חוק
אנטי-יהודי או אנטי-ציוני. על כל פנים אפשר לחיות במסגרת החוקים
הקיימים, שהם חוקים מודרניים. אם תקחו את חוק הימאות, הספנות,

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט

8.6.49

הכניח עבודת משרד המשפטים ואופן

חלוקת החוקים לוועדות.

שר המשפטים

הרי כל העמים הולכים לפי החוק האנגלי, כי בענין זה יש להם הנסיון הרב ביותר. בכל זאת, אי אפשר להגיד שאין אנחנו נתונים עכשיו במסגרת של חוקים שארץ מודרנית וחברה מתקדמת אינן יכולות לחיות בה. הדברים טעונים תיקון לדעתי, כי כל הפרוצדורה האנגלית היא פורמליסטית מאוד והרבה פחות מודרנית מאשר הפרוצדורה הקונטיננטאלית. בדרך כלל כל הארצות הקונטיננטאליות למדו בענין זה פצצ מצרפת. השורש של הפרוצדורה, אם זה בגדמניה או אוסטריה, הוא פחות או יותר השורש הצרפתי, והוא לדעתי הרבה יותר מודרני והרבה יותר תופשי. אך שוב, אין זה ענין שאני יכול להבטיח במשך אפוא הפגרא. עשייה מה שעושים בענין זה בכל המדינות: קודם כל מניתי ועדות של מומחים, ועדה אחת לתיקון הפרוצדורה האזרחית וועדה אחת לתיקון הפרוצדורה פפלילית. המינוי הזה נחרס גם ב"רשומות", והועדות האלה בקשו שמל מי שרוצה להציע להם תיקונים ישלח להם תזכירים. נתקבלו תזכירים חשובים מאוד. העדות יושבות על המדוכה הזאת ואין כל צורך בענין זה לחוק אח אקץ, מכיון שעם כל הליקויים, אנחנו בכל זאת נמצאים היום במשטר של צדק ויושר, אמנם עפ"י פרוצדורה מסובכת, פורמליסטית לדעתי. אינני יכול להבטיח להביא הצעות חוק אחרי הפגרא בענינים אלה, זה יקח זמן. אני רוצה למנות ועדה לתיקון החוק האזרחי, מבלי להטיל עליה להמציא לנו קודקס חדש במקום המג'לה, אלא במסגרת המג'לה לתקן מה שאפשר לתקן. בענין זה, למשל, עד היום לא ברור מה הוא גיל הבגרות בארץ. היתה ועדה אחת לתיקון חוק הפטנטים וסימני מסחר, שלבעת מומחים גם בענין זה יש חוק יותר מודרני, אך זה חוק אשר אפשר לחיות בתחתו עוד שנה, אין זה ענין שדוחק כל כך. בנוגע לחוק הפלילי, יבוא בודאי עוד לפני הפגרא התיקון לביטול עונש המוות. תעמוד השאלה אם לבטל את עונש המוות באופן אבסולוטס או רק לימי שלום, וודאי תהיינה

רל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.6.49
חכניה עבודה משרד המשפטים ואופן
חלוקת החוקים לוועדה.
שר המשפטים

בנוגע לחוקי רפורמה מרחיקי לכת, זה יקח עוד זמן ועל

הכנסת להזדייהן בסבלנות.

אשר לשיטת עבודה משרד המשפטים בדרך כלל ובשטח החקיקה.

אני אמציע לוועדה דו"ח על האורגניזציה של משרד המשפטים ועל עבודתו
מהקמת המדינה ועד ה-1 לאפריל, במדומני. את הדו"ח הזה המצאתי לפני זמן
מה לממשלה. אם מר ורהפטיג יסכים, אני מוכן לצרף גם את הדו"ח של
המכון לחקר החוק העברי. אני יודע שבזה אני קצת סוטה מן הכלל
שנלחמתי עליו בראשית עבודת הכנסת, שהעבודה השוטפת של המניסטריונים
אינה עניין של הוועדה, אך אני רואה כבר שיש תועלת בדבר ואני אמציא
את הדו"ח הזה, מצדי על כל פנים - מבלי להעמיד אותו לדיון או לויכוח.
הדו"ח הזה הוא דו"ח על כל עבודת משרד המשפטים, בעוד שכפי שאני
מבין, השאלה המעניינת ביותר את הוועדה היא עבודת החקיקה. בעניין זה
נהגנו במשך השנה בשיטה מסוימת. כל החוקים, הצווים והתקנות, אשר
יוצאים ע"י איזה שהוא משרד עוברים דרך משרד המשפטים, או בצורת
הצעות מנוסחות, או לפעמים בצורת תזכירים, ז"א שהם מזמינים אצלנו
את העבודה. במדינות אחרות, כפי שיכולתי לבדוק, קיימת בדרך כלל
ע"י כל מיניסטריון מחלקה משפטית, שהיא בדרך כלל הרבה יותר גדולה
ממחלקת החקיקה של משרד המשפטים. באנגליה החוקים עוברים ישר מן
המניסטריון אל הפרלמנט, אך המניסטריון קשור עם יוריסטים כאלה
אשר יכולים להביא את הדבר ישר לפרלמנט. אצלנו המצב הוא כזה, שיש יוריסט
אחד, ויהיה זה היוריסט המוכשר ביותר, אינו יכול לעשות זאת בלי ויכוח
אפילו עם חבר קטן של יוריסטים אחרים אשר עוברים יחד ומוצאים
שגיאת וסתירות. בזה אני רוצה להבטיח לגב' אידלסון שאנחנו אחראים
לכך לשלא תהיינה סתירות בין חוק אחד לשני. אינני יכול להגיד שתמיד
אנחנו מצליחים בכך, על כל פנים האחריות היא עלינו ולא על המשרד

אשר מחקין את התקנות. אנחנו בודקים את כל התקנות והחוקים ודואגים לכך שהם יהיו מותאמים לאיזה קו כללי של מחשבה סוציאלית פוליטית החוקתית, אם כי לכך אחראיח כמובן, כל הממשלה. קשה להנהיג שיטה אפילו בחקיקה השוטפת, כי אנחנו עומדים יום יום בפני הפתעות שלא ידענו עליהן יום לפני כן. כאשר אנחנו מנסחים את החוקים אנחנו מביאים אתם לפני הממשלה, והממשלה לא מעמידה חוקים בסדר-היום שלה לפני שעברו את משרד המשפטים. יכולתי להביא היום מספר חוקים לכנסת, אבל הם לא קבלו עדין את הקושפנקא של הממשלה. זה טבעי כמובן, כי הממשלה עסוקה בעבודה רבה אחרת. אצלנו, בעיקר באוצר, מתעורר תצורך בחוקים ששבו עיים לפני כן לא ידעו עליהם, ובאופן דחוף מוציאים אנשים מהעבודה אצלנו. אנחנו עומדים עכשיו לפני המו"מ עם אנגליה על התביעות ההדדיות של אנגליה נגד ישראל ושל ישראל נגד אנגליה. עלינו להכין את המו"מ הזה עם כל התביעות שלנו נגד אנגליה, וזה בא עלינו לפתע פתאום, ומעמים עבודה כזאת על משרד המשפטים שקשה מאוד לעשות דיספוזיציה כל כך סדירה כפי שרציתי. בכל זאת, במידת האפשרות אנחנו מסתדרים.

בקשר עם זה, אני רוצה בוועדה להרים צעקה אחת, זאת

היא צעקת המשכורות. רוב החברים כאן חושבים שטובת הממשלה זו רשת שהפקידים הגבבהים יקבלו משכורות אשר על כל פנים בעיני הפקידים הנא קטנות. קשה מאוד להתזיק את האנשים בעבודה בדרגות המשכורת האלה. אדם שהיה גסט-החוקים בממשלת המנדט במשך שנים רבות, ודרך ידיו עברו כל החוקים, מקבל היום אצלנו משכורת יסודית של 78 ל"י. בצורה כזאת פשוט קשה מאוד להתזיק את אנשים כאלה אצלנו. במידת האפשרות אנחנו משחדלים לצרף לעבודה אצלנו אנשים מוכשרים, לפעמים צעירים, אבל מוכשרים מאוד. לפניכם כבר הופיעו אנשים, אשר אנשי

ועדת חוקה, חוק ומשפט

8.6.49

הכנית עבודת משרד המשפטים ואופן
חלוקת החוקים לוועדות.
שר המשפטים

רל.

המקצוע חושבים שלם היתה להם הפרקטיקה הפרטית, הרי בעוד כמה שנים הם היו בבית המשפט ב"פרונט רן" של היוריסטים. על כל פנים אנחנו משחדלים להכניס לעבודה אנשים מוכשרים, מאם כי המשכורות הן לדעתי, למטה מכל מינימום של קיום.

בנוגע לחקנות - זאת שאלה שאני בין כך ובין כך רציתי

להביא בפני הוועדה. אם כי כנראה זה לא עלה על דעת חברי הכנסת, הרי המצב כיום למעשה הוא כזה שסמכויות הממשלה הן הרבה יותר רחבות בנוגע לחקנות סתם מאשר בנוגע לתקנות-לשעת-חירום. תקנות-לשעת-חירום הכנסת יכולה לבטל למחרת הוצאתן. אבל בכל חוק שמוציאים כחוב שהשר רשאי להתקין חקנות לביצועו, ואין גם מנוס מזה. בדרך זאת הולכות כל המדינות, מפני שהחיים הטכניים, המסחריים והאינדוסטריאליים, נעשו כל כך מסובכים שבכל הארצות החקיקה היא מסגרתית יותר ונותנים לאקזקוטיבה למלא את המסגרת. בכך אנחנו באים לתקיקה אדמיניסטרטיבית, ועל כך נכתבו ספרים רבים בארצות שונות, מפני שמהעדרת השאלה אם ע"י כך לא מתערער היסוד של הדמוקרטיה ושל השלטון הפרלמנטארי. לפעמים זה נוגע לתקנות חשובות מאוד. אינני יודע אם שמתם לב לכך שלפי התקנות האלה אנחנו לפעמים מטילים עונשים. בענין זה אני רוצה להמציא לכם תזכיר אשר כתב אחד מעובדי המשרד על מה שנהוג בארצות אחרות. מסתיי פעם בכנסת שאני רוצה להציע להנציג חקנות, אם לא כולן הרי חלקן, בצורה אחרת, אך בענין זה מוטב קודם לברר את הדבר בוועדה. כמה ארצות מחלקות את התקנות לפי חשיבותן. באנליזה הם שמים את התקנות על שולחן ביה"נ, ובמשך זמן מסוים הבית יכול לשנות או לבטל - בכמה מדינות - ובכמה מדינות הוא יכול או לאשר או לבטל. אם מבטלים - הממשלה צריכה להתקין חקנות אחרות, וזה בא כדי למנוע מן הפרלמנט להכנס לפרטים טכניים. אך ישנן ארצות שהפרלמנט יכול לשנות. אני חושב שעלינו

למצוא דרך כדי להנהיג בארץ משטר קצת יותר דמוקרטי. לפי הסמכות
שישנה בידי כיום אני פכול להתקין חקנות ולשנות את כל הפרוצדורה.
בענין זה אני חושב שעלינו לחקן את המצב, ואני אמציא לוועדה תזכיר
שכבר מונח לפנינו במשרד המשפטים.

בנוגע לסמכויות הועדות. אני הייתי חמיד חסיד גדול של
ועדת החקיקה מתקופת מועצת המדינה. אך נכון שאין לכך חקדים בארץ אחרת.
ההנחה היא שכולנו מתוקקים - לשם כך נבחרנו. רוב העבודה של כל הפרלמנט ים
היא עבודת חקיקה. הייתי מציע שלגבי חוקים חשובים ביותר, יקומימו
ישיבות משותפות של הועדה העניינית וועדת החוקה, מבחינת הניסוח. אנחנו
עומדים למשל לפני חוק השיפוט. אשתדל להביא את החוק הזה לוועדה הזאת,
אך אינני בטוח אם ועדת הבטחון הסכים לכך. למעשה הדבר נחון בידי ועדת
הכנסת. אך גם אם החוק יבוא לוועדת אצאת, יש בכל זאת ענין שתהיה
עבודה משותפת, כי יש הגיון בכך שכל ענייני הפרוצדורה בכלל, בכל בחי-הששפט,
יעברו בוועדה אחת. לא הייתי מציע לשנות ממה שהוחלט לגבי סדר חלוקת החוקים
לוועדות.

בקשר עם הזמנת בן-גוריון. אינני רוצה שהדבר יתקבל כאילו
בן-גוריון מבקש שיזמינו אותו. כיון שישנן בענין זה חילוקי-דעות, דרשתי
ממנו שיופיע ויחווה את דעתו, והוא הסכים לעשות זאת אם ידרש לכך.

היו"ר נ. ניר

אחקשר היום עם ראש הממשלה ואבקש ממנו לקבוע מתי הוא

יכול להשתתף בישיבתנו בשבוע-שבועיים הקרובים. אנו פאחאצאא מודים לשר
המשפטים על האצאתו ומבקשים שימשך לשתתף בישיבתנו, כיון שזה עוזר לעבודתנו.